

РЕЦЕНЗИЯ ОТ ДОЦ. Д-Р ЕЛИЦА НЕШЕВСКА

ЗА КОНЦЕРТ

ПО СЛУЧАЙ ПОЛСКОТО ПРЕДСЕДАТЕЛСТВО НА ВИШЕГРАДСКАТА ЧЕТВОРКА

Концертът бе организиран на 5 ноември 2020 г. от Полския институт в София и посолството на Полша, която е ротационен председател на Вишеградската четворка (V4) до 30 юни 2021 година. Присъстваха дипломати от посолствата на членовете на групата - Полша, Чехия, Словакия и Унгария, както и български гости. Концертът се проведе в условията на усложнена епидемична обстановка при спазване на абсолютно всички предписания на здравните власти.

Може би читателят е любопитен какво представлява това обединение на централноевропейските държави. Основната цел на V4 още от нейното създаване през 1991 г. е интегрирането в Европейския съюз при запазване на културното своеобразие на държавите от региона и съгласуване на общи действия за отстояване на техните социални, икономически и политически позиции в рамките на ЕС. Наред с приоритетните области на сътрудничество като външна политика, икономика, транспорт и др., V4 обръща важно внимание на науката и културата. Групата се старее да се превърне *„в мост и център на отдавна чаканата среща и равностойно сътрудничество между източната и западната част на дълго разделената Европа.“*¹

Концертът бе открит със слово на директора на Полския институт г-жа Анна Опалинска. Закономерно, в концертната програма бяха включени песни и арии от полски, словашки, чешки и унгарски композитори.

¹ **Николова**, Камелия. *„Вишеградската четворка: пространство за среща и диалог между театралните култури в Европа след 1989 г.“*, Литературен вестник, бр 37/2020.

Инициатор на програмата бе доцент д-р Елена Каралийска-Тръпкова, изявен пианист, педагог, преподавател по камерно пеене във Вокалния факултет на НМА „Проф. Панчо Владигеров”, отдала десетилетия в изследването и популяризирането на полската музика в България, автор на монографии за полските композитори Станислав Монюшко и Мечислав Карлович.

В първата част на концерта чухме арията на Йонтек от операта „Халка” на Монюшко в изпълнение на Марчо Апостолов. Създадена от „бащата на полската опера”, „Халка” триумфира по световните оперни сцени. Творбата е позната на българската публика, поставяна е в Софийска и Старозагорска опери. Паметно е изпълнението на легендарния тенор Никола Николов. Със своята искреност, вдъхновение и вокално майсторство **Марчо Апостолов** доказва, че е достоен последовател на великия тенор. **Радостина Павлова**, представи „Розичка в полето” от Монюшко по стихове на Гьоте с полски превод от Юзеф Грайнерт - бисер във вокалната литература. Композирана под влияние на творчеството на Шуберт „Polna różyczka” носи в себе си духа и характера на Полша. Изящната и чаровна Радостина Павлова извая красивата и деликатна фраза на творбата, предавайки последователно променящите се настроения. Развълнуваната публика посрещна възторжено дебюта на младата певица в залата на Полския институт. Последваха две песни от Шопен: „Моя галъвнице” (Марчо Апостолов) и „Тъжна река” (Радостина Павлова). Шопен е познат на българската музикална общественост предимно с клавирните си произведения. Откритите и публикувани след смъртта на композитора песни се изпълняват твърде рядко.² Те притежават инструментална структура, изискват невероятна прецизност и деликатност на звукоизвличането. Двата певци впечатлиха слушателите с прекрасното си вокално и артистично присъствие, а доц. Каралийска поднесе клавирната партия с много искреност и проникновение. Интересен акцент в програмата бяха двете песни от Карол Шимановски, композирани съответно в младежкия и в късния периоди на неговото творчество. „Tuś nie umarła” е

² Песенното творчество на Шопен е тема на дисертационен труд на проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак, която е и изпълнител на вокалните миниатюри на великия полски композитор.

една от шестте песни от първия вокален цикъл оп. 2³ на композитора по стихове на младополския поет Казимеж Пшерва-Тетмайер, познат в България от преводите на Дора Габе. Цикълът е композиран от 18-годишния Шимановски под влияние на декадентските настроения на културно-естетическото движение „Млада Полша“. Темата за „всемирната скръб“ и „края на света“ е типична за творците от края на XIX и началото на XX в. (*fin de siècle*). „*Tyś nie umarła*“ притежава основните характеристики на стиха-тъга, меланхолия, безнадежност, духовна самота. Марчо Апостолов и Елена Каралийска демонстрираха абсолютна концентрация и постигане на баланс в разгръщането на тематичния материал, в изграждането на кулминацията, в динамическото нюансиране. Наситената с хроматизми плътна клавирна партия получи оркестрово звучене. В унисон с изявата на солиста, доц. Каралийска подчерта характерните особености за ранния стил на Шимановски: статична съзерцателност, съчетана с романтично-патетична устремност.

Втората песен „*Uwoz tamto*“ е част от цикъла от 12 „Курпювски песни“ оп. 58 за глас и пиано, композиран в годините 1930-1932 г. по заимствани мелодии и текстове от труда на свещеник Владислав Скерковски „Курпювската гора в песента“⁴. Шимановски е заинтригуван от архаичните черти на старинните песни. Професионалните прийоми, използвани от композитора при вплитането на фолклорните мелодии са обусловени от характера на народната музика. Хармонията, полифонията и тоналността на „Курпювските песни“ оп. 58 са резултат на субективния прочит на Шимановски на мелодическото и поетичното съдържание на народните песни и плод на неговата творческа фантазия и професионален опит.

³ Цикълът оп. 2 е изпълнен на 5. 11. 2018 г. в залата на Полския институт от Марчо Апостолов и доц. Елена Каралийска.

⁴ **Szymanowski**, Karol. *Pieśni Kurpiowskie* op. 58, Warszawa, 1934, s. 3.

Полифоничното начало на „Uvoz tatmo” в *pp* достигна в своето развитие в кулминацията до екстатична звучност във *FFF*, изградена с майсторство и вдъхновение от Радостина Павлова и Елена Каралийска. Сложната музикална фактура, както и дълбочината на посланията в песните на Шимановски са предизвикателство пред всеки изпълнител.

Във втората част на програмата бяха представени две песни от цикъла „Cigánské melodie” оп. 55 от Дворжак, в които Радостина Павлова разгърна своя многостранен талант с вкус и овладяна вокална техника.

Изненада в програмата бяха „Nôžka” и „Nesedaj sláviček”⁵ от словашкия композитор, диригент и педагог Микулаш Шнайдер–Трнавски (1881-1958), който е автор на множество песни, добили изключителна популярност в родината му. Хумористичната миниатюра „Nôžka”, предоставяща прекрасни възможности за артистична изява, и „Nesedaj sláviček”, несравнима по хубост и затрогваща с нежната си кантилена, бяха интерпретирани със свежест и владеене на разнообразни щрихи. Трябва специално да се подчертае прецизното произношение на полски, словашки и чешки езици от страна на изпълнителите, докосването до фините детайли на поетичните текстове. **Това бе първо изпълнение на двете песни пред българска публика.**

Очаквано Унгария беше представена чрез изпълнение на някои от най-известните арии и дуети от оперети на Франц Лехар и Имре Калман: на серенадата на Арман от второ действие на операта „Фраската” от Франц Лехар, на арията на Ханна Главари от оперетата „Веселата вдовица”, на дуета на Ханна Главари и граф Данило от трето действие на „Веселата вдовица”, на арията на граф Тасило от първо действие на оперетата „Графиня Марица”. В тази част Марчо Апостолов, дългогодишен солист на НМТ „Стефан Македонски”, разгърна своя талант и професионално майсторство. Двамата с Радостина Павлова изградиха и сценично присъствие на своите герои, очаровайки преодолялата страха от корона вируса публика. С вдъхновение и майсторство Елена Каралийска разкри красотата на всяка една от творбите,

⁵ Песните са изпълнени за първи път в България.

различни по жанр и стилове. Възторжената публика не искаше да се разделя с изпълнителите, които се отблагодариха за бурните аплаузи с изпълнение на дует на Анжел и Рене, от оперетата „Граф фон Люксембург” на Франц Лехар.

Овациите и разкошните букети, които получиха българските музиканти бяха напълно заслужени. И нека се надяваме, че и в бъдеще Полският институт ще продължи да предоставя своята сцена за подобни културни празници.

P. S. Запис от концерта бе публикуван на страницата на Полския институт във Facebook.